

Discursu institucional de la Presidenta de l'Academia

Ilustrísimes autoridaes, representantes de partíos políticos, sindicatos, asociaciones culturales y ciudadanos, señores académicos, asturianos y asturianas, amigos toos:

I

Al emprimar el que ye'l mio primer discursu institucional como Presidenta de l'Academia de la Llingua Asturiana, quiero, lo primero de too, rindir públicu homenax al que foi Presidente d'esta Institución a lo llargo de más de venti años, de magar se fundare l'Academia hasta la so dimisión el 10 de xineru de 2001, dimisión cola que yo enxamás tuví d'acuerdu, anque entendiere les sos razones y respetare dende llueu la so llibertá d'actuación. El doctor García Arias foi un Presidente exemplar, que supo guiar como naide tol trabayu de dignificación, normativización ya normalización de la llingua asturiana nes caberes décades, nunos años perdifíciles, nos qu'hubo que lluchar contra la intolerancia y la incomprensión, los llevantos y l'arrequexamientu de los qu' enxamás duldaron un res en señalamos col deu y acusanos públicamente de "minoría desestabilizadora" o de "querer medrar a costa del bable"; nunos años de persecución escomanada dientro y fuera de la Universidá, que yo daquella, atalantaba namái collecha de dómines perpasas. Y fíxolo, a costa de muchos sacrificios personales y profesionales, cola firmeza precisa, gracies –cuido yo– a la so sólida y fonda formación como filólogu y al so enragoináu compromisu pa cola llingua, pa col país y pa cola xente asturiano. La Cátedra de Dialeutoloxía de la Universidá d'Uviéu que se-y negó por unanimidá n'ochobre de 1987 por defender la llingua, por querer sacala del requexu ruin al que la condergaren les fuerces más reacionaries de la sociedá, foi un de los espectáculos más vergoñosos y de más triste alcordanza de tolos que viví na institución universitaria.

⁴ Estes últimes palabres tamién fueron diches yá por mi nel 1984: *L.c.*, p.14.

Pero García Arias, que sigue siendo Profesor Titular y que sigue sin ser Caderalgu, con una ventena de llibros y un cientu d'artículos asoleyaos, ye un filólogu de sonadía internacional. Valgan tres fechos namái p'afitar lo que digo:

– Cuando nel *xxi Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza*, celebráu en Palermo en 1995, se plantea la posibilidá d'un anovamientu de la clásica y vieya obra de Meyer-Lübke, *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, la única persona convidada del ámbitu hispanu a participar na mesa redonda fecha col enfotu de poner el proyeutu en marcha foi García Arias, pol valir de los sos trabayos de calter etimolóxicu, que cinquen na so mayoría –nun lo escaezamos– a la llingua asturiana. Los otros participantes foron: Jean-Pierre Chambon, Max Pfister, Manlio Cortelazzo, Jean-Paul Chauveau, Dieter Kremer y Iona Vintilă-Rădulescu.

– Cuando los romanistes Günter Holtus, Michael Metzeltin y Christian Schmitt proyeuten la obra moderna más importante y más ambiciosa de la Filoloxía Románica, el *Lexikon der Romanistischen Linguistik*, qu'acaba d'asoleyar n'ocho tomos y doce volúmenes la editorial alemana Niemeyer, una de les poques persones de la nuesa Universidá convidada a participar foi tamién García Arias, pol prestixu de los sos trabayos científicos. A él debemos que l'asturianu tenga nesta obra un llugar digne ya non dependiente –esta foi la condición que punxo p'aceutar el brinde que se-y ficiera– y la collaboración posterior ente los dirixentes del *Lexikon* y l'Academia (el profesor Metzeltin, de la Universidá de Viena, por exemplu, ye dende'l 4 de mayu de 2001 Miembru d'Honor d'esta Academia; toos tenemos alcordanza'l so guapu discursu d'ingresu, n'asturianu, nesti mesmu escenariu).

– Y pa nun cansar, nel *21st International Congress of Onomastic Sciences* que se va facer n'Uppsala n'agostu d'esti mesmu añu organizáu pol *International Council of Onomastic Sciences* (ICOS), la organización más prestixada del ámbitu mundial en ciencies onomástiques, habrá namái 3 sesiones plenaries, encargaes una d'elles, a un profesor suecu; otra, a un profesor alemán y la tercera a un profesor de la Universidá d'Uviéu, Xosé Lluis García Arias, representante nesti casu del mundu románicu.

Too ello vien a demostrar lo que yá persabemos: pa ser un bon romanista lo que ye perimportante ye conocer dafechu dende'l puntu de vista científicu una llingua, la so hestoria interna y esterna, toles sos manifestaciones. Lo de menos ye, pa ello, que la llingua seya “grande” o “pequeña”, que la falen 30.000.000 de persones o 300.000. Lo importante ye que'l trabayu seya rigurosu, seriú, valoratible, que faiga vidable l'avanzada científica. Y les investigaciones de García Arias son d'esti calter. Ye asina como asitiaos no particular, no propio, se pue construir lo universal. La “universalidá” n'astrautu nun ye nada, namás que fumu de lleña verde.

Tengo que falar tamién de la so xenerosidá. Si'l *Diccionariu de l'Academia de la Llingua Asturiana* tien el valir científicu que tien ye, non sólo, pero sí en bona medida, gracies a que García Arias punxo a

disposición de l'Academia la base de datos con tola bayura de material dialeutolóxicu del dominiu astur del so *Diccionariu Etimolóxicu de la Llingua Asturiana* nel que trabaya dende cuantayá, material que, namái dempués de pasáu un tiempu del asoleyamientu del DALLA, el nuesu autor accedió a imprentar –pa nun perxudicar a l'Academia, dicía él– nes *Diccionario General de la Lengua Asturiana*, que se ta espublizando en veces nestos momentos.

Y, amás, García Arias, quiciabes con “llumor esquivu”, emplegando les sos propies pallabres, topa tiempu y gracia pa escribir poemas, por más qu'él diga que nun ye poeta:

*Yo, al que naide nun dirá poeta
pues nun lo so,
adoro na pallabra xusta,
el ritmu calteniente,
col burbús de sílabes xiblantes
sele tastando'l pasu
que ye'l colar de los díes nel tiempu.*

y ufiértanos, pa que nos presten, *Patriótiqes proses en versu*:

*¡Patriótiqes proses profanes!
¡Patrióticos probes versos!
Valdrá escaecer lo que dicen.
Por falar nun falen de patria
Por dicir nun dicen un vierbu.
Por nomar nun nomen a naide.
¿Qué será'l patrióticu versu?*

Pero, de xuru que sí, que se puen dicir munches coses ensin nomales, ensin dicir o revolver un vierbu. Basta con llevar a la práutica'l compromisu vital asumíu. La sociedá asturiana y la universidá tienen una gran deuda, queríu Presidente, pa contigo, y yo aguardo que la sepan saldar dalgún día. Gracias, García Arias, pol to exemplu.

II

Tamién quiero amosar la mio reconocencia a Miguel Ramos Corrada y a Roberto González-Quevedo que tuvieron con mano dueita al frente de l'Academia hasta la mio eleición el 25 de mayu de 2001, y nos qu'agora tengo los meyores collaboradores. Gracias tamién a los otros académicos y al personal de la Institución pola so llealtá, pola so confianza ya pola gabita que m'echen. A toos ellos-yos encamientu que nun escaezan enxamás que la primer llealtá, la más importante, nun ye pa cola persona de la

presidenta o presidente sinón pa cola Academia de la Llingua Asturiana. Esa ye la primera obligación de nueso.

Nun momentu como esti nun pueo nun dexar de facer alcordanza de los académicos que yá nun tán equí y que de xuru uquiera que s'afayen tarán tamién celebrando esti día: *Andrés Solar* (1955-1984), que foi Miembru Correspondiente y qu'escribiere nel so poema "Un pueblu" estos guapos versos que paecen talamente apropiaos pa estos díes:

*El verde y la gaita
nin valen nin sienten
si dientro del pueblu
nun fierva la xente
falando futuru
al son les palabres
qu'él mesmu pariere.*

*Pero'l pueblu vive
si dientru tien xente
cincándo-y les uñes
nel puelgu al silenciu,
dexando que'l suañu
fuxa tres del vientu
dexando lo dicho
diciendo lo nuestro.*

*Si asina nun ye
o ansina nun fuere,
ye un pueblu enteru
añando una muerte.*

Xosé Álvarez Fernández, que foi asina mesmo Miembru Correspondiente d'esta Academia, que mos dexó en 2001 y al que-y fiximos merecíu homenax nel *I Conceyu Internacional de Lliteratura Asturiana*.

Llorienzo Novo Mier, Miembru de Númberu, representante d'otra xeneración, entamador d'aquella llonxana nel tiempu *I Asamblea Rexonal del Bable* onde participó xente que poco dempués redactaría la *Gramática Bable* o fundaría *Conceyu Bable*.

O *Mª Xosefa Canellada*, a la qu'esti añu la Consejería d'Educación y Cultura dedica la Selmana de le Lletres Asturianas. *Mª Xosefa* foi Miembru de Númberu de l'Academia dende la so fundación. Filó-

loga de prestixu, foi autora d'una de les primeres monografíes sobre la fala d'un conceyu asturianu, el de Cabranes; de distintes publicaciones sobre la lliteratura y la cultura tradicional; como escritora, autora d'esi poéticu testu en prosa *Montesín*, que ye un poco como'l Platero de les nueses lletres. Ella, representante de la meyor escuela filolóxica que fundare Menéndez Pidal, tuvo siempre nidia la unidá del idioma (yá lo diz nel astragal de la so monografía sobre Cabranes, nel añu 1943) y les sos posibilidaes como llingua de cultura a tolos efeutos. Ella, a pesar de que vivía allonxada d'Asturies, participó activamente nos trabayos de normativización de l'Academia, siempre lleal a la Institución a pesar de les presiones de los momentos más gafos y azarientos. Otra vuelta, otru exemplu de cómo se pue conxugar lo propio colu universal.

Pero esti día, el *Día de les Lletres Asturianas*, tien de ser pa nós el más gayoleru del añu. L'Academia, que quier enllazar como ninguna otra institución con toles estayes de la sociedá, porque entiende que la llingua asturiana ye responsabilidá de tolos asturianos, asturfalantes o non, quixo dende siempre –y quier– compartir esti día con tola xente del país. Y pa ello nada meyor que tocar a conceyu y convidavos a participar nuna de les sos Xuntes institucionales más emblemátiques, la Xunta Estraordinaria añal onde s'acuye solemnemente a los nuevos académicos. Poro, les mios pallabres han ser agora d'obligáu y prestosu cumplimientu d'acoyida a los dos nuevos académicos, que vienen de lleer los sos cursos. Les sos trayectories profesionales y vitales, asina como'l so compromisu pa cola llingua son conocíos de toos nós.

Mª Esther García López, nacida en La Degollada, en conceyu de Valdés, ye llicenciada en Pedagogía pola Universidá d'Uviéu y sobre too mayestra nel meyor sentíu del términu. Venceyóse dende l'aniciu a tol procesu de recuperación ya normalización llingüística, trabayando na estaya que meyor conocía, la de la enseñanza. Dende l'añu 1984 hasta'l 1996 foi profesora de Llingua Asturiana na Escuela Pública "El Vallín", ún de los yá llexendarios Centros Pilotu pal deprendimientu de la llingua; dende l'añu 1996 fasta güei ye profesora de Llingua Castellana y de Llingua Asturiana nel IES "Isla de la Deva" de Piedras Blancas; ye autora de publicaciones rellaciones cola enseñanza del asturianu como son *Llingua asturiana y práutica simulativa na EXB* o *El teatru nes clases de llingua* (esta en collaboración con Sabel Iglesias Cueva) asoleyaes entrabes na coleición "Estaya Pedagóxica" de l'Academia de la Llingua Asturiana; ye coautora de los llibros de testu *Cuélebre* (1995) p'alumnos de Primaria o de la *Guía Didáctica pa profesores. Cuélebre* (1997) y autora de trabayos rellacionaos cola cultura o la lliteratura tradicionales. Esther García, collaboradora cuantayá de l'Academia, ye profesora de los Cursos de Branu, añu tres añu, y pueo dar testimoniu de verdá de la so profesionalidá, siempre trabayando col meyor de los enfotos. Na persona d'Esther García quiero amosar la mio reconocencia pública a tolos enseñantes de llingua asturiana que tanto trabayen pol so xorrecer, a vegaes en condiciones non sólo pocu amañoses sinón abegoses dafechu.

Francisco Javier Fernández Conde, que güei se xune a nós como Miembru de Númberu, ye caderal-

gu d'Hestoria Medieval de la Universidá d'Uviéu. Nació en Piarnu, nel conceyu de Castrillón, fixo estudios nel Seminariu Metropolitano d'Uviéu, del que, andáu'l tiempu, sería Reutor (1972-77). Completó los estudios d'Hestoria Eclesiástica na Universidá Gregoriana de Roma onde se doctora en 1970 cola Tesis *Estudio crítico histórico del Libro de los Testamentos de la Catedral de Oviedo*. Nel 1976 doctorase pola Universidá d'Uviéu con una tesis sobre la figura de D. Gutierre de Toledo, obispu d'Uviéu y validor de los Trastámara castellanos, de triste alcordanza pa nós darréu que foi'l qu'aplicó nesta tierra una política de castellanización de consecuencias llacerioses pa la llingua escrita del país. Fernández Conde ye estudiosu y especialista na hestoria de la Ilesia y na hestoria d'Asturies. Ye direutor y collaborador de la *Historia de Asturias*, publicada en cuatro tomos nos años 1990-91; autor d'obres como *La Iglesia de Asturias en la Baja Edad Media. Estructuras económico-administrativas* (Uviéu, 1987), *La clerecía ovetense en la Baja Edad Media* (Uviéu 1982) o les que cinquen a la edición de fontes como les del Monesteriu de San Pelayo d'Uviéu, en collaboración con Isabel Torrente y Guadalupe de la Noval Menéndez. Nos caberos años empobina los sos estudios a la hestoria de les mentalidaes, a la etnografía y a la etnoloxía; y dirixe trabayos de campu en varios conceyos asturianos como Teberga o Quiros. Foi ún de los dos comisarios de la esposición *Oríxenes* na Catedral d'Uviéu, onde se dedicó una capiella a la llingua asturiana medieval. Fernández Conde avérase a la hestoria d'Asturies con mirar críticu y siempre dende dientro, dende'l propiu territoriu, considerando la hestoria d'Asturies como la hestoria propia del nuesu pueblu. Collaborador de l'Academia de la Llingua Asturiana y de *Lletres Asturianas*, ye dende 1984 Miembru Correspondiente d'esta Academia. Xunto con Isabel Torrente, historiadora y especialista tamién na dómina medieval, sedrá, de xuru, un bon encontu na xera académica rellacionada cola so especialidá.

Gracies a los dos pol vuesu trabayu y bienveníos a esta Institución.

III

El *Día de les Lletres Asturianas* naz sobre too col envís de festexar y agasayar la lliteratura asturiana y a los escritores que la faen. El compromisu de l'Academia cola lliteratura asturiana foi, y ye, claru. Ehí ta esi *Conceyu Internacional de Lliteratura Asturiana* fechu na seronda de 2001, con participación d'escritores y d'estudiosos, nacionales y estranxeros, que surdía col enfotu d'averase, con un mirar críticu, seriú y llargu, a tou tipu de lliteratura (dende los xéneros más canónicos o tradicionales a lo que, por causes varies, podía considerase “más marxinal”, como ye la lliteratura de tresmisión oral o la fecha fuera d'Asturies, y qu'en xeneral nun tán presentes nos trabayos especializaos); y referíu tanto a la lliteratura d'anguaño como a la de dómines pasaes. Esi *Conceyu* valió amás de pa decatamos del bon momentu de la producción lliteraria y de la so crítica, p'abrir nueves estayes y perspeutives d'investigación qu'anguaño puean ser granibles bien llueu. Ehí tán tamién los concursos de creación lliteraria o les estremes publicaciones qu'al respetive tien l'Academia y ente les que s'afaya'l número de *Lletres Asturianas* que se fai, coincidiendo con esti día, dedicáu dafechu a la lliteratura y del que darréu se lleerá una

esbilla. Les puertes de l'Academia tarán, como nun podía ser d'otra miente, siempre abiertes de par en par pa tolos y toles escritores.

IV

L'Academia rispe tamién porque'l *Día de les Lletres* seya un día de venceyamientu pa toles tierres del dominiu astur: les tierres de Miranda en Portugal, representaes nesti actu por D. Julio Meirinhos, que ye Miembru d'Honor d'esta Academia dende 1999; o les tierres al sur del cordal, de Lleón o de Zamora, inxeríes n'otra comunidá autónoma. L'Academia ye perrespetuosa, como lo foi siempre, colo que se faiga del otu llau de la llende política d'Asturies, pero ta siempre abierta a la collaboración coles tierres hermanes, y nun escaez la unidá del dominiu y, arriendes d'ello, de la llingua astur (el continuum llingüísticu de Miranda a Asturies ye una realidá). Nesti sen l'Academia de la Llingua Asturiana, dende'l mayor de los respetos a la llibertá de caún, encamienta a mirandeses, lleoneses y zamoranos que faigan los esfuerzos precisos pa dir a soluciones converxentes en materia llingüística porque ye ésta la sola manera de nun afondar más nel frayamientu de la integridá del nuesu dominiu llingüísticu.

Naguamos tamién porque les lletres asturianas venceyen a tolos asturianos, a los que vivimos nel país y a los que lo faen fuera d'él. Poro, y per segunda vegada, el Conseyu de Comunidaes Asturianas y l'Academia de la Llingua Asturiana averáronse pa celebrar conxuntamente'l Día de les Lletres Asturianas. Asturies foi tierra d'emigrantes, de xente que por razones ideolóxicques, económicques o de cualesquier otu calter, vióse obligao a colar de la patria y poblar en territoriu ayén. Los versos d'Eva González, poeta de la tierra y del pueblu, recuerden una parte d'esa emigración:

*Emigrantes, xentes nuesas,
[...]
¡Muitos, muitos s'embarcanon
ya que pocos volverían
al val.le onde nacienon
cuánto d'él s'acordarían!
No puertu de Buenos Aires
si puxeran xuntiquinas
llágrimas de toos el.los
regueirinos correrían...
Achegarían a La Pampa
ya molines molerían
con llágrimas ya sudores
de la nuesa xentiquina.*

Perdoliozo ye, pero Asturias vuelve a ser güei tierra d'emigrantes, d'otru tipu quiciabes, pero emigrantes al fin y al cabu. Agora ye la moceda más prepara'o, lo más cualificao de la sociedá asturiana, lo que p'abrise camín tienen que colar. Ente ellos munchos universitarios, que nun atopen trabayu na tierra que los formó, y a los que-yos resulta enforma más fácil alcontralos nes universidaes o en centros d'enseñanza americanos o europeos. ¿Cómo ye posible qu'un país como'l nuesu, allancáu nuna crisis tan fonda, que tien una renta de les más baxes d'España –dempués de ser cabezaleru– y ún de los índices de paru más altos, con una población avieyao col índiz de crecimientu más baxu del mundu, puea permitise formar bonos profesionales y desque los tien preparaos ¡alón!, a producir a otra parte, colo qu'esto tien, amás, d'extrañamientu, esmolición, tristura, ...? ¿Qué ye lo que va al revés, o lo que nun va, na nuesa sociedá?

V

Al faceme cargu de la Presidencia d'esta Academia, quixi dexar perafitáu'l mio compromisu firme y estable pa cola llingua asturiana, y pa coles distintes xeres entamaes na Academia, y quiero volver a facelo agora delante de la sociedá d' Asturias. Y nun escaezo que llabor y obligación de l' Academia, y poro de la so Presidenta, ye velar polos derechos llingüísticos de tolos asturianos, de toos, dende les llandes más orientales a les más occidentales. Dixi entós que fairía tolos esfuerzos que ficiere falta pa enllazar con toles estayes de la sociedá y con esi procuru aconceyéme coles autoridaes polítiques, relixoses y académiques; dirixentes o representantes de partíos políticos, de sindicatos y d'otres instituciones y organizaciones públiques y privaes. Non siempre s'abrieron toles puertes a les que piqué, pero nos más de los casos el diálogu, a lo menos, foi posible. Y per esi camín siguiré.

Cuando agora echo una güeyada atrás, a esti primer añu, una mestura de pensamientos, reflexones y sentimientos aprúcneme nel alma. Toi percontenta y satisfecha del llabor académicu. Los *Cursos de Branu* siguen siendo un éxitu, gracies dende llueu, amás d'a la práutica d'estos años, a la so direición y al profesoráu; y volverán a selo de xuru'l próximu branu, esta vegada en Santantolín d'Ibias, como seña del compromisu de la institución cola fastera más occidental d' Asturias, cola fala, cola llingua d'Entrambasaguas; les *Xornaes d'Estudiu* que se dedicaron al *I Conceyu Internacional de Lliteratura Asturiana* foron un finxu nos estudios lliterarios de nueso; l'*Alcuentru Llingua Minoritaria y Educación* ye yá convocatoria añal obligada pa munchos estudiosos no que cinca a la enseñanza y a les llingües minoritaries; espublizáronse importantes y numerosos trabayos y otros tán a puntu de ver la lluz...

Pero, y nesto nun pue haber celebración nenguna, los vieyos temes pendientes, a pesar de los pasos daos, siguen ensin solucionar:

El llar social de la Institución, a pesar de les pallabres daes pol Presidente del Principáu y pol Conseyeru de Cultura de que s'habría solucionar darréu. Aguardo que'l caberu plazu dau pol Conseyeru nun

tenga más retrasos y que pa la seronda podamos tener nuevu llar dignu y amañosu, acordies col llabor académicu que se desendolca.

Nun ye ésti, de toles maneres, el principal enfotu d'esta presidencia. Hai otros temes que m'esmue-
len y me duelen enforma más:

La normalización social nun va o va demasiao seliquino. La presencia del asturianu nos medios de comunicación ye perprobe, cási que nun s'avanza un res. La retirada de llicencia a Radio Sele, a pesar de toles xustificaciones llegalas que se quieran dar, hai que la calificar de llamentable y amuesa'l pocu enfotu de les autoridaes polítiques por favorecer la esistencia d'una radio fecha n'asturianu.

La igua de la toponimia ye otru tema entá sin solucionar. El trabayu académicu ta ehí, recoyú nel llibru *Nomes de Conceyos, Parroquies, Pueblos y Llugares del Principáu d'Asturies* del añu 2000, y ufiertáu al gobiernu y a la sociedá asturiana pol daquella Presidente d'esta Academia nel actu institucional de la Selmana de les Lletres del Gobiernu del Principáu del añu 2000. Ye verdá que'l Gobiernu vien d'asoleyar nel BOPA de 19 d'abril de 2002 el decretu pel que se regula la Xunta Asesora del Principáu d'Asturies (falta entá'l proyectáu Decretu que'estableza'l procedimientu de recuperación y fixación de la toponimia asturiana). Los que tuvimos en toes cuantes Xuntes de Toponimia s'armaron y desarmaron nun podemos dexar de mirar con non demasiaos enfotos esta nueva Xunta (la del gobiernu anterior nun aportó nin a constituyise). ¿Será por fin esti l'envite caberu pa que los llugares d'Asturies se puean apellar d'una vez col nome tradicional que la so xente-yos dio? El trabayu académicu, colos matices que se quiera, ta fechu. Nun falta más que la voluntá política de ponelu en práutica.

Pero ún de los problemes más preocupantes nestos momentos ye'l de *la enseñanza*. Hai pasos daos pero entá ye mucho lo que queda por facer. L'Academia ya dexó afitao nel so momentu que valoraba positivamente la propuesta oficial de Decretu del Currículum Escolar pa la estaya d'Educación Primaria, d'Educación Secundaria y de Bachilleratu nel sen de que per primer vegada les instituciones educatives asturianas planteguen una ufierta educativa específica y arreyada a les necesidaes ya intereses d'Asturies; y tamién pola seriedá de los plantegamientos didáuticos que cinquen a los aspectos curriculares de la Llingua y la Lliteratura Asturianas. Pero ye urxente yá qu'esos currícula s'espulicen, y, de toes toes, ello tien que ser enantes de poner puntu a les clases esti cursu académicu.

De toles maneres, con ser un avance, y como yá dixi más d'una vez a les autoridaes educatives, nun abasten tolo que tendrían d'abastar, porque'l calter de "optativa" que se da a la llingua asturiana na Educación Secundaria y nel Bachilleratu esfrónase de secute contra lo que diz el propiu Estatutu d'Autonomía o la curtia Llei d'Usu y Promoción. Pa naide nun ta tapeció que l'artículu 4 del Estatutu d'Autonomía p'Asturies fala del respetu a la «voluntariedá del so deprendimientu». L'Estatutu nun se para a espulicar lo qu'entiende por "voluntariedá", pero la Llei d'Usu, que como dexa llantao nel "Astragal" vien

a desendolcar lo afitao nesí artículu 4, sí lo diz nidiamente, con una prosa que nun almite duldes d'interpretación. Asina, dempués de conseñar nel apartáu 1 del Artículu 10, dedicáu al currículu, que “Nel exerciciu de les sos competencies, el Principáu d'Asturies ha garantizar l'enseñu del bable/asturianu en tolos niveles y graos, respetando sicasí la voluntariedá del so aprendimientu” y que “De cualesquier manera, el bable/asturianu ha ser enseñáu dientro del horariu escolar y va ser consideráu como materia integrante del currículu”, amesta nel apartáu 3. del mesmu artículu: “La escoyeta del estudiu o del emplegu del bable/asturianu como asignatura del currículu en nengún casu podrá servir de motivu de discriminación de los alumnos. Pa los que lu escueyan, el so aprendimientu o usu nun podrá torgar que reciba la mesma formación y conocimientos n'igualdá de condiciones que'l restu del alumnáu”.

Ye evidente que, si la llingua asturiana ye asignatura optativa, a los estudiantes que la escueyan fúrtese-yos de mano la posibilidá d'elexir una de les otres que s'ofrezan dientro del manoyu de les optatives, siendo, poro, motivu de discriminación. El testu de la llei nun almite duldes interpretatives.

¿Cuálos son los pilancos a valtar pa que la llingua tenga na enseñanza a lo menos el curtiu espaciu alministrativu que se-y reconoz nel Estatutu y na Llei d'Usu?

Nun ye esta Academia la responsable de la política llingüística d'Asturies. El responsable ye'l Gobiernu del Principáu y camiento que cuando se reaxustaron les enseñances de Secundaria y de Bachilleratu esto hubo tenese presente.

Agora faise necesariu más que nunca'l *Decretu de Regulación de la Enseñanza de la Llingua Asturiana* pa qu'a lo menos los enseñantes y los centros puedan facer les programaciones correspondientes lo más amañoses posibles. El desendolque de la Llei d'Usu nel apartáu de la enseñanza foi demandáu yá de mou explícitu nel últimu informe del Conseyu Escolar del Estáu (Cursu 1999-2000). De nenguna de les maneres se pue dexar too al albidru de la bona voluntá y de la militancia del sufrú profesoráu. Eso nun ye manera de facer les coses con un mínimu de seriedá. Los enseñantes y los centros han sentise respaldaos pola Alministración, que tien que garantizar les condiciones mínimes pa que la enseñanza de la llingua asturiana guareza y se dea col grau de calidá y de competitividá necesarios.

La non reconocencia per parte de Ministeriu d'Educación de la *Especialidá de Llingua Asturiana na Educación Primaria y Secundaria* ye otru de los fechos llaceriosos porque condena al profesoráu de Llingua Asturiana a la inestabilidá, al nun poder participar, como especialista, nos concursos d'oposición y de tresllaos que se convoquen nel Principáu. Si esto nun se corrixo, les posibilidaes pedagóxicques del so enseñu amenorguen gravemente.

La gran asignatura pendiente dientro de la enseñanza ye la de la *Titulación de Filoloxía Asturiana* pídida vez tres vez dende la Facultá de Filoloxía y pola Universidá d'Uviéu. Dexáime que faga una curtia hestoria.

El 18 d'ochobre de 1995, la Subcomisión d'Evaluación d'Humanidaes del Conseyu d'Universidaes refugó los Planes d'Estudiu de Llicenciáu en Filoloxía Francesa, en Filoloxía Hispánica y en Filoloxía Inglesa porque enxertaben la llingua asturiana dientro de la ufierta de llingües na asignatura troncal "Segunda lengua y su literatura". Y la razón que daben yera que «dende un criteriu científicu, l'asturianu nun [podía] figurar como "llingua" nos planes d'estudios». Pero nes titulaciones de Filoloxía Hispánica, Francesa y Portuguesa de la Universidá de Santiago aprobaes pol Conseyu d'Universidaes un añu antes (BOE 19-8-1994), dientro de la mesma asignatura ufiertábase como llingües les que nomo darréu: alemán, catalán, danés, francés, gallegu, griegu, griegu modernu, inglés, italianu, llatín, occitanu, portugués, rumanu y vascu. Nun seré yo, caderalga de Filoloxía Románica, quien diga que nun s'ha estudiar l'occitanu o'l gallegu, por exemplu, como llingües na Universidá, pero dende llueu sí me prestaría que daquién m'esplicare ¿qué daqué tienen más de científicu estes llingües que la llingua asturiana? Podrá argumentase que'l gallegu ye oficial na so comunidá y l'asturianu non —esta xustificació diose daquella dende algún vicerreutoráu de la Universidá d'Uviéu—, pero entós l'argumentu nun ye científicu sinón políticu; y de toles maneres ¿ye o foi dacuando l'occitanu —que s'alcuentra nuna situación sociolingüística enforma más llaceriosa que la nuesa— oficial o cooficial en dalgún territoriu? La rempuesta daquella de la Facultá de Filoloxía foi rotunda. Negóse ensembre a aceptar lo que'l Conseyu d'Universidaes pidía y, darréu d'ello, nun implantó los mentaos Planes d'Estudiu.

La Facultá de Filoloxía volvió a presentar nuevos planes d'estudiu nel añu 1996. Nesi momentu la Titulación de Filoloxía Hispánica ufiertaba ente les apellaes Materies Obligatories d'Universidá (son obligatories namái na Universidá d'Uviéu) dos asignatures apelladaes "Tercera Llingua I" y "Tercera Llingua II" de les que formaben parte l'inglés, francés, alemán, italianu, portugués, asturianu y árabe. Esi Plan d'Estudios de Filoloxía Hispánica foi aprobáu pol Conseyu d'Universidaes (BOE 12 d'abril de 1996) y ye'l que sigue vixente n'actualidá. Tengo que dicir que la asignatura d'asturianu ye de les más demandaes. Nestos planes d'estudiu del 96 nun diba la llingua asturiana como asignatura troncal nin nes otres titulaciones, con esceición de la de Filoloxía Románica na que s'inxería una asignatura en cuartu cursu nomada "Asturianu". Al empar, nesi mesmu añu de 1996 la Xunta de Facultá de Filoloxía pidió la creación de la Titulación de Filoloxía Asturiana.

La Xunta de Gobiernu de la Universidá tarda un añu n'allegar al Conseyu d'Universidaes el pidimientu de la creación de la Titulación de Filoloxía Asturiana (avientu de 1997).

En xunu del 98 la Subcomisión d'Evaluación d'Humanidaes del Conseyu d'Universidaes vuelve a dar una rempuesta negativa, remitiendo al alcuertu d'ochobre del 95. D'esta nueva negativa fai anuncia pública'l Reutor de la Universidá, na apertura de cursu n'ochobre de 1998.

Nel mes de payares pasáu volvió a tratase otra vuelta, agora en presencia del actual Reutor, la Titulación de Filoloxía Asturiana na mesma Subcomisión con resultáu asemeyáu. La Universidá tovía ta esperando pol acta d'aquella xunta.

De nada valió l'informe perdetalláu que me mandó preparar, como Decana de la Facultá de Filoloxía, l'anterior Reutor, y que preparé, con documentación a esgaya sobre la consideranza llegal del asturianu como llingua. Esa documentación incluyía los Boletinos Oficiales del Estáu que recoyén esa etiqueta "llingua asturiana" en documentación surdida del propiu Ministeriu d'Educación y Ciencia (planes d'estudiu de la Facultá de Filoloxía y de la Escuela Universitaria de Maxisteriu aprobaos por ellos mesmos, pautos de collaboración ente Asturias y el Ministeriu d'Educación y Cultura no que cincaba a la enseñanza de la llingua asturiana); documentación oficial de la Universidá d'Uviéu (los sos Estatutos que dediquen l'artículu 6 a la llingua asturiana, convocatoria de places de profesor con perfil de "Llingua Asturiana", Títulos Propios de Filoloxía Asturiana con asignatures de Llingua Asturiana); la llei d'Usu que reconoz l'asturianu como llingua tradicional d' Asturias; Boletinos Oficiales del Principáu d' Asturias (decretu de creación del Rexistru Xeneral de Capacitación en Llingua Asturiana y n'Astur-gallegu de la Consejería d'Educación, BOPA de 6-II-1995; una muestra de convocatories de distintu calter del gobiernu del Principáu redactaes en llingua asturiana o a les que se podía acudir en llingua asturiana y/o con trabayos sobre la llingua asturiana); de la Xunta Xeneral del Principáu; les actes de les sesiones de declaración de cooficialidá de la llingua asturiana de varios conceyos asturianos; documentación de la propia Academia de la Llingua Asturiana (decretu de creación, estatutos, la resolución de la so inscripción nel rexistru d'Academies, etc.); los catálogos de publicaciones en llingua asturiana del Gobiernu del Principáu dende l'año 1985 a 1997 y de l'Academia de la Llingua Asturiana; el catálogu de llibros del Fondu Asturianu del Real Institutu d'Estudios Asturianos onde ye xeneral l'emplegu de la etiqueta "Lengua Asturiana", etc. A too ello xuníase un informe sobre la demanda de los estudios d'asturianu na Universidá d'Uviéu; otru de prensa sobre la llingua asturiana de los años 1995 a 1998; otru sobre l'asturianu como llingua científica; o l'estudiu sociollingüísticu p' Asturias fechu nel año 1991 por Llera Ramo, por encargu de la Consejería d'Educación del Principáu, con resultaos positivos que toos conocéis sobre la llingua asturiana. De la suerte d'esti informe enxamás supí un res.

Col actual Reutor y l'actual Conseyeru volví a facer fotocopia del mesmu informe, agrandáu con un exemplar de la *Gramática de la Llingua Asturiana*, otru del *Diccionariu de la Llingua Asturiana* y un aval científicu que se me pidió formáu por 24 escritos de prestixaos filólogos hispanistes y/o romanistes de les universidaes de Saarbrücken, Heidelberg, Bonn, Trier y Gotinga n'Alemaña; Zürich o Basilea en Suiza; Udine n'Italia; Lisboa en Portugal; de Centros d'Investigación tan prestixaos como'l Centre National de la Recherche Scientifique / Institut National de la Langue Française (CNRS) /INALF en Francia; o de les universidaes españoles de Barcelona, Lleida, Salamanca, Complutense de Madrid, Valladolid, Vitoria o Santiago. Tampoco nun valió pa nada.

¿Cómo s'atreven a seguir diciendo que la llingua asturiana nun esiste? ¿En qué informaciones científiques s'afiten? ¿Y los sos falantes? ¿Y Asturias? ¿Existe? ¿Esistimos?

El caberu episodiu d'esta esperpéntica hestoria ye de fai unos díes. Na modificación que la Facultá

de Filoloxía fixo de los actuales Planes d'Estudiu, por adautación a la normativa vixente, la Subcomisión d'Evaluación d'Humanidaes refuga los planes de la Titulación de Filoloxía Hispánica por ufiertar l'asturianu dientro de l'asignatura "Segunda Lengua y su Literatura" (esto yera una novedá del plan remodeláu), pero lo que ye más grave ye que dicen que tampoco pue apaecer como Tercera Llingua, que ye onde ta agora llegalmente. Y la Titulación de Filoloxía Románica tampoco nun s'aceuta porque na asignatura de Filoloxía Asturiana de quartu cursu (que yá esiste col nome d'Asturianu) «por razones repetidamente espresaes –dicen– nun pue figurar esta denominación nin el conteníu "Llingua asturiana"». Darréu d'ello los nuevos Planes d'Estudiu queden en suspensu ¿y van a quedar en suspensu pa siempres? Cuido que ye importante dicir qu'estos Planes d'Estudiu foron aprobaos pola Xunta de la Facultá de Filoloxía por consensu y en dengún momentu del llargu procesu d'elaboración, la cuestión del asturianu enxamás plantegó rocea de nengún tipu.

L'Academia de la Llingua Asturiana entiende que la negativa, vez tres vez, de la Subcomisión del Conseyu d'Universidaes a reconocer la esistencia de la llingua asturiana ye un despreciu gravísimu non sólo a la Facultá de Filoloxía y a la Universidá d'Uviéu, sinón tamién a la Xunta Xeneral, al Gobiernu del Principáu y a toa Asturias. Y responsabilidá del Gobiernu ye que se corrixá desatín talu porque nun se ye a entender que'l Gobiernu pase per ello, a nun ser, claro, que tea d'acuerdu con que l'asturianu nun ye una llingua. Si asina fore, por favor, que lo reconozca públicamente, pa que toos sepamos a qué xugamos y ónde tamos. Llealtá sí, pero de toles partes implicaes.

Otra vuelta más, nesti *xxiii Día de les Lletres Asturianas*, l'Academia de la Llingua Asturiana tien qu'encamentar a la Universidá d'Uviéu y al Gobiernu del Principáu d'Asturies que faigan les xestiones necesaries que solucionen darréu esti problema gravísimu; y a la Xunta Xeneral del Principáu que reconozca l'emplegu de la llingua asturiana a tolos efeutos, cola igua del Estatutu d'Autonomía o con una Llei d'ámbitu asturianu qu'afite y garantice'l so emplegu llegal. Y cuadra recorda-yos y recordanos que'l pasáu 21 de febreru, la UNESCO, con motivu de la celebración del *Día Internacional de la Llingua Materna*, asoleyaba l'*Atlas des langues en péril dans le monde* ("Atlas de les llingües en peligru nel mundu"). Llamentablemente nel documentáu informe de la prestixada organización internacional de la ONU una d'eses llingües en peligru ye la llingua asturiana. La UNESCO facía, al empar, un apellamientu al mundu pa que se punxeren los medios amañosos pa correxir situación tala, afitándose na idea de que cada llingua ye un patrimoniu cultural de primer orde, reflexu y espresión de la conceición que los sos falantes tienen del mundu, de cómo se rellacionen ente sí y col universu, o de cómo espresen el so pensamientu.

Y too ello nun mos empobina más que per una sienda: *la cooficialidá*. Ye un convencimientu cada vez más fitu, más enraigónáu, que la única solución pa los graves problemes, de los qu'acabo de facer namái un resume, que cinquen a la llingua asturiana y a los derechos llingüísticos de los sos falantes ye'l llogru de la cooficialidá. Esi ye, al mio entender, y al entender de l'Academia, el requisitu mínimu pa que los problemes se puean enderechar.

Pa finir, Asturias mía, llingua mía, déxame que garre emprestaes les pallabres del poeta pa dicite lo qu'agora por ti siento:

*Un día repol.lecerán las tuas palabras,
un día fairáse una sonrisa
nos cuetos ya col.laos,
no cielu azul de los galfarros,
nos rebol.lales de verde presencia,
los que na tierra naciendon,
los qu'anicia la tua tierra,
semada dende siempre
polos dioses del ayere.*

*Cántote ya tamién canto
a los enemigos que quixenon ascondete
de la nuesa mirada.*

*Con sabichega dureza,
con axagüeiros de ironía cruel
el.los dixenon que nós nun somos nós,
el.los fixenon qu'agora,
tierra mía,
los tous fichos nun te reconozan,
nun sepan del tou nome,
nin amiren pa ti,
nun s'emocionen nas nuestas palabras
que son,
en realidá,
las tuas palabras.*

*Que foste tu la que nos ensiñóu
las palabras que valen pa chamate
ya tu namás escuitas con dolzura
los sonos que salen
de las boucas axeitadas por ti.*

[...]

pero you digo-l.lys güei,

dígo-l.lys güei:

Entovía,

Entovía un home canta a la sua tierra,

*entovía canto you a Pesicia
ya con gorxa cuasi apichada de tenrura
alcuérdome de la felicidad.
Ya cuando un home
yía a acordase de la sua tierra
quier dicir eso
que nun morríu entovía
el suenu del sou pueblu.*

¡¡¡Puxa Asturias!!!